

РЕЦЕНЗИЯ

относно конкурс за заемане на академичната длъжност „професор” по „Кинезитерапия” в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4. Обществено здраве

Рецензент: проф. д-р Мария Василева Тотева, дмн

Национална спортна академия „Васил Левски” обявява конкурс за професор по Кинезитерапия към катедра: „Кинезитерапия и рехабилитация”. За участие са подадени документи от единствен кандидат доц. Незабравка Николова Генчева, доктор.

Тя е родена през 1963 г. и след завършване на средното си образование с разширено изучаване на италиански език, постъпва в НСА в специалността „Кинезитерапия”. Дипломира се с отличен успех като има втора специалност „Учител по физическо възпитание” и допълнителна квалификация „Сътрудник по спортна журналистика”. Завършва ОКС „Магистър” по детско-юношеска психология към Софийския университет „Св. Климент Охридски”. През 2006 г. придобива ОНС „Доктор”, а през 2008 г. е хабилитирана за доцент.

Професионалният ѝ път започва през 1985 г. като кинезитерапевт в 28 поликлиника в София. В следващите 6 години последователно е методист в ДСК „Славия” и кинезитерапевт в ЦМИ – София. През 1991 г. е избрана за асистент по кинезитерапия в НСА, където работи до сега на по-висши академични позиции. Тя е била хоноруван преподавател в Медицинския университет – Плевен, в Русенския университет „А. Кънчев”, а понастоящем в Юго-западния университет – Благоевград.

От 2008 г. е ръководител на катедра „Кинезитерапия и рехабилитация” в НСА.

Н. Генчева е била преподавател по Fit-ball – в различни организационни структури. Може да бъде поздравена за изразения стремеж за компетентност чрез участието ѝ в 30 квалификационни курса в различни направления за периода 2003-2014 г. (9 след хабилитацията).

Общият брой трудове, с които доц. Генчева участва в конкурса е 66, от които 2 монографии. В съавторство са представени 4 учебници и учебни помагала. Статиите са на български език (44), английски (19) и гръцки (1). Кандидатката е самостоятелен автор в 27 публикации; първи – в 20; втори – в 9; трети и последващ – в 10.

Три от материалите са в индексирани списания и един – с импакт фактор.

Условно публикациите й могат да бъдат групирани в следните основни направления:

1. Приложение на терапевтична езда и хиппотерапия – 2, 3, 4, 7, 8, 16, 28, 29, 39, 40, 43, 45, 58.

2. Методика на упражнения с голяма терапевтична топка (Fit-ball) – 1, 5, 6, 9, 11, 15, 26, 27, 30, 32, 36, 37, 42, 55.

3. Кинезитерапия при различни заболявания – 21, 25, 33, 46, 49, 50, 51, 52, 56, 57, 60, 61.

4. Психо-педагогически аспекти на кинезитерапията и спорта – 10, 12, 14, 17, 18, 19, 20, 22, 24, 38, 41, 62, 63, 64.

5. Други – 13, 23, 31, 34, 35, 44, 47, 48, 53, 54, 59.

Първата група трудове представлява новост за научната литература у нас. В тях се обсъжда ролята на терапевтичната езда и хиппотерапията в лечението на сериозни заболявания като синдром на Даун, мултиплена склероза, аутизъм и др.

В първата публикация от това направление (2) е представена историята на създаването на посочената методика, индикациите и контраиндикациите за приложение и организационна структура в България. Тази информация е разширена в последващи статии (4, 8), свързани с обучението на студенти от НСА – специалностите кинезитерапия и адаптирана физическа активност. Чрез избираеми дисциплини в ОКС „бакалавър” и „магистър”, въз основа на съответни програми, се увеличава компетенцията на студентите в тази насока.

Проблемът с хромозомно-генетичните заболявания е особено тежък предвид комбинираните увреждания на организма, което налага обгрижване на болните през целия им живот. В комплексните подходи на

лечение е включена и кинезитерапия, която може да бъде обогатена с хиппотерапия. Това насочва кандидатката към приложението им при индивиди с Даун синдром (7, 29). В друго изследване (28) към тях е включено и дете със синдрома на Prader-Willi. Специфични тестове в началото и края на експеримента установяват положително влияние на тренировъчната програма върху силата на гръдни и коремни мускули, корекция и стабилизиране на стойката, подобряване на двигателните качества и емоционално-поведенческото състояние.

Експериментална група деца с аутизъм участва в 40-дневна програма по терапевтична езда (39, 40). Чрез подходящо тестиране се установява изграждане на нови моторни навици, подобряване на комуникативните умения, контактите със заобикалящата среда и др.

Доц. Генчева проявява траен интерес към лечебното въздействие на хиппотерапията и при други сериозни неврологични заболявания като мултиплена склероза (43, 58). Болните с тази тежка диагноза след 16-дневни занимания върху коня, имат обективни промени в здравния си статус, който се изразява в подобряване на стойката на тялото, засилване на гръбната мускулатура, намаляване на хроничната умора, повишаване на координационните характеристики и емоционалния интензитет.

Хиппотерапията като част от лечението на детската церебрална парализа (3) е осъществена с 28 малки деца, които изпълняват упражнения на гърба на коня с уреди и елементи от методиката на Бобат и др. Целта е създаване на определени двигателни навици, адаптиращи ги към заобикалящата среда. Резултатите показват подобрени възможности на самообслужване и комуникация.

Терапевтичната езда освен при коментираната тежка нозология, се използва при постурални и гръбначни нарушения (16, 45).

Втора група статии са свързани с приложение на Fit-ball упражнения като средство за подобряване на силата, гъвкавостта, координацията, стойката и др.

В началния материал (1), с методичен характер по проблема доц. Генчева компетентно обсъжда ролята на тези упражнения за подобряване на здравния статус. Необходимото обучение на специалистите е основание

за въвеждане на избираема дисциплина в учебните планове (11) на ОКС „Бакалавър” и „Магистър” – НСА.

Ограничената двигателна активност е един от факторите за остеопороза. Това определя разнообразните програми на КТ, като част от лечението на заболяването са заниманията върху Fit-ball. Те са описани подробно (5, 25), добре са онагледени и показват положителен лечебен ефект.

Болката в гърба е сериозен проблем, който е по-често не само при жени (6), но и при състезатели от някои спортове като колоездене (30). Облекчаването на болките са свързани с приложението на Fit-ball упражнения – ефективно средство за подобряване на координацията, силата, гъвкавостта, стойката и др.

Подобни оплаквания в гърба се появяват по време на бременността (9), а в ред случаи и в сакро-илиачната област (15). Провеждането на Fit-ball гимнастика в съчетание с мануално-мобилизационни техники редуцира до голяма степен болезнените усещания.

Доц. Генчева самостоятелно и в съавторство представя в няколко статии (26, 27, 32, 37) своя опит с деца в начална училищна възраст. С оглед коригиране на неправилна стойка и гръбначни изкривявания в часовете по физическо възпитание е приложена целенасочена програма с включени упражнения със Швейцарска топка. Контролните тестирания показват положителни промени в проследените показатели.

Тематичната област е разширена при лица практикуващи wellness практики (36, 42). След различен експериментален период се установява подобряване в резултатите на ред психо-соматични признаци.

Трета група трудове са с различна тематика, обединени от методичните програми за прилагане на кинезитерапия при лечението на различни заболявания.

Основната част от публикациите се отнасят до проучване на неправилното телодържане и деформации на гръбначния стълб при подрастващите. Специално внимание заслужава задълбочения литературен преглед на актуални кинезитерапевтични програми при идеопатична

склероза (21). Препоръчват се целенасочени упражнения (в 6 групи) за получаване преустройство на гръбначен стълб, гръден кош и таза.

Резултатите от изследването (в съавторство) на телодържането на 300 деца от началните класове показва 16% наличие на сколиоза (49). В следващата учебна година този процент се е увеличил (33), което налага ред организационни мерки за профилактика и лечение.

В три статии (51, 56, 57) се обсъждат данните от скринингово изследване на гръбначните изкривявания и плоскостъпието при ученици. Установена е определена взаимовръзка между тях като израз на мускулно-скелетни отклонения. Авторите (в т.ч. Н. Генчева) препоръчват конкретни организационни мерки за профилактика и лечение.

Ранното обучение и претоварване в някои спортове като художествена гимнастика водят до постурални нарушения (60) вследствие мускулен дисбаланс. Начални наблюдения при гимнастички установяват в 70% патологични промени в гръбначния стълб. Приложеният метод на Schroth показва добри резултати в телодържането на състезателките.

Научните интереси на доц. Генчева я насочват към проучване ефективността на кинезитерапевтичните програми при разнообразни заболявания като остеопороза (25), фрактура на дисталния радиус (46), лумбалгия (50), диабетна полиневропатия (61). Самостоятелно или като участник в научен колектив нейната роля се откроява при организацията на експеримента, методичните указания за подходящо кинезитерапевтично лечение и практически предложения за лечението на посочените нозологични единици.

Четвърта група трудове са насочени към проучване на различни психически състояния, поведенчески реакции и ролята на кинезитерапията за тяхното подобряване.

Авторката изтъква, че нивото на емпатия на кинезитерапевти при работа с болни (17) е мощен комуникативен механизъм – предпоставка за ефективност на лечението. Тя до голяма степен е възрастово обусловена – по-слабо изразена при подрастващи спортисти (38).

Кинезитерапевтите чрез активно включване на пациентите в лечебния процес и своето поведение (23) са в състояние да въздействат

върху дефицита на внимание и хиперактивността при ученици (14); да изградят подходящи комуникации с родителите на деца с увреждания (12); да намалят тревожността на пациентите (конкретно при мастектомия – 41). Не по-малка е ролята им в спортно-тренировъчни програми на лица с увреждания (63). Целенасочените им занимания въздействат върху менталното и физическо здраве и намаляват тревожността и негативните емоции на инвалидите – спортисти (63, 64). При деца също с увреждания (10) е изследвано психомоторното развитие, което след специализирана кинезитернапевтична програма показва положителни промени.

В няколко статии (18, 19, 20, 22, 24) се представя експериментален материал относно агресията и нарцисизма в спорта, като 20 от тях са отпечатани в международни индексирани списания с импакт фактор. Доц. Генчева представя (19) много задълбочен литературен обзор по тези въпроси. Тя обсъжда посочените категории в зависимост от пола, възрастта, спортната дисциплина, факторите обуславящи това поведение, връзката с тревожността и др. Чрез обективни тестове се изследва поведението на разнообразен контингент лица. Сериозността на проблема е, че в ред спортове такова поведение се толерира като фактор за постигане на победа, което още повече затруднява борбата с негативните явления. Заключениета на авторката са, че спорта може да развива позитивния си потенциал като се елиминират негативните явления, което е основна задача на педагогическия процес.

В раздела „Други“ са включени ред статии които имат своята значимост, но тяхна класификация по проблема представлява затруднение.

Специално внимание отделям на 2-те монографии на доц. Генчева. Първата от тях се отнася до разстройства и дефицит на вниманието и хиперреактивност на поведението. Въз основа на подробно обсъждане на това патологично състояние е представена програма за двигателната активност и кинезитерапия с цел укрепване на здравето и хармонично развитие на личността.

Втората книга е посветена на хранителните разстройства и по-конкретно на заболяването от булимия и анорексия. Предложените

кинезитерапевтични средства имат доказано оптимизиране на здравния статус и са едно неспецифично средство за лечение на пациентите.

Анализът на публикациите на доц. Н. Генчева показва, че част от тях представляват новост за науката, а други обогатяват съществуващите знания. Всички те се отличават със своята научно-приложна стойност. По-главните приноси, които могат да бъдат формулирани са:

- Създадена и апробирана е собствена методика за обучение с терапевтична езда и хиппотерапия при различни заболявания, които помагат за функционалното възстановяване и социализация на пациентите.

- Разработени и внедрени в практиката са Fit-ball упражнения при разнообразни нозологични единици, които обогатяват кинезитерапията и имат изразен лечебен ефект.

- Системата за упражнения с голяма терапевтична топка е използвана както при лечение на болни така и в училищното физическо възпитание и рекреативни процедури.

- Разработените учебни програми за обучение на студенти в прилагането на горесцитираните активности е принос за професионална квалификация на специалистите.

- Кинезитерапевтичната практика при дисфункции на гръбначния стълб и ходилото е актуализирана чрез съвременни кинезитерапевтични методики и препоръки.

- Въведени са нови подходи в лечението на различни болестни състояния, които повишават ефективността на кинезитерапевтичните процедури.

- Изследванията върху психо-педагогически характеристики в кинезитерапията и спорта имат практическа значимост.

- Издадените монографии третираат актуални проблеми на съвременieto и запълват „белите петна” в терапевтичния процес на обсъдените патологични отклонения.

Публикации на кандидатката са цитирани в 79 издания. Доц. Генчева освен значителната си библиографска активност има много голяма дейност в останалите направления на научната работа. Тя участва в разработването на 5 научно-изследователски проекта. Била е ръководител на двама

защитили докторанти и 14 дипломанта, имала е и ръководство на 3 национални конференции. Кандидатката е с богата рецензентска дейност на статии, дисертационни и хабилитационни материали и др. (43)

В периода 2007-2015 год. е участвала в 48 национални и международни научни форуми.

Учебна работа

Основната дейност на доц. Генчева е учебната работа, която е в продължение на 24 г. В нея тя се изявява като преподавател с изразени педагогически качества и активен организатор на учебния процес. Нейната дейност може да се систематизира в следните основни направления:

- автор и съавтор на учебни програми - 23
- участие в създаване на програми в ОКС „бакалавър” и „магистър” – 4
- участие в образователни проекти, от които 6 по международни програми – 8
- изнесени лекции в чуждестранни университети – 7
- наднормена учебна заетост, като в 15 дисциплини е титуляр
- преподавател в 3 висши учебни заведения – в различен период
- преподавател в ЦСДК на НСА и член на учебно-научния съвет

Самостоятелно и в съавторство са издадени 4 учебници и учебни помагала, които обогатяват библиографията в съответните предметни области.

Доц. Генчева има много активна обществена дейност, която е оценена от ръководството на НСА чрез институционални отличия.

Анализът на многостранната активност на кандидатката установява високо ниво в цялостната ѝ преподавателска дейност.

Заклучение

Цялостният преглед на професионалния път на доц. Незабравка Генчева установява нейната голяма ерудираност в научно-изследователската, учебна и организационна работа. Тя е пионер във въвеждането на нови методики у нас, в разработване на нови учебни

програми, в организацията и провеждане на научни форуми, в подготовката на специалисти по кинезитерапия.

Заявявам категоричната си убеденост пред Уважаемото научно жури, че доц. Незабравка Николова Генчева, доктор притежава висока компетенция в посочените области, което е основание да я предложа за избор на академичната длъжност „професор” по кинезитерапия, за което има всички необходими достойнства.

Рецензент: 

проф. д-р Мария Тотева, дмн